

Predplata van Šibenika:
— na tromjesečje 3 Kr.
— na godinu 6 Kr.
—
Predplata u Šibeniku
sa donošanjem lista u kuću
jednaka je kao i van Šibenika.
—
Pojedini broj stoji 6 para.

HRVATSKA RIEČ

IZLAZI SRIEDOM I SUBOTOM.

Predplate i pisma šalju se
Uredništvu. Nefrankirana se
pisma ne primaju. Rukopisi
se ne vraćaju. Oglasi, pri-
občena pisma, zahvale itd.
tiskaju se po 20 para redak
— ili po pogodbi. —

Šibenik, 23. rujna.

Strančarstvo u Hrvatskoj je veliko i neobuzdano, a kad govorimo o Hrvatskoj, mislimo na sve naše zemlje, izuzev Istru. U nas ima svakovrstnih stranaka, i premda sve govore, da rade za narodni napredak, opet se među sobom kolju, kao da je svaka od njih izdajnička i kao da neobstoje za drugo na svijetu, nego da otežavaju narodnu radnju. Imali smo otrag desetak godina veoma jaku stranku, koja se prostirala po svim našim zemljama. U njoj je bilo različitih narodnih skupina. Od težaka do trgovca, od trgovca do sveučilištarca, od ovoga do popa i fratra, od konservativnog parlamentarca do neobuzdana opozicionala, sve je to bilo u njoj i sve se je to liepo slagalo. To je bila stranka prava.

Od jednom počela su u toj stranci smutnje. Stranka se razdvojila i onda opet razpala u različite skupine, koje se ni danas još nisu kristalizirale.

Ne mislimo, da smo radi toga napredovali. Povećala se, istina, agitacija u narodu, ali uradilo se nije ništa. Narod naš i naša Hrvatska od svega toga nisu ništa dobili. Pače, ako se dobro razmislimo, nazadovali smo, jer ovako razciepani i među sobom nesložni, nismo kadri ništa ozbiljna poduzeti. Nemamo potrebite snage.

U našoj razciepanosti doživili smo, da jake narodne stranke nemamo i da u svojoj kući nismo za ništa sposobni, i možda uprav za to, kao za naknadu, zanašamo se za nečim velikim, za sada nedostizivim.

U ime tog zanešenja mi Hrvati se međusobno koljemo, a ne vidimo, da nam je najprva dužnost ojačati se u svojoj kući. Jer dok smo mi Hrvati do tog stepena slipe i zanešeni, da o međusobnom približenju i dogovaranju ne može biti govora, kako možemo i doći do pomisli, da bi nam koji drugi narod mogao pomoći?

Mi ćemo govoriti iskreno. Zanašamo se za Beč, za Peštu ili Beograd, ali zar ne vidimo, da jedino jakost stvara prijatelje?

Mislimo dakle, da je prva dužnost nas Hrvata, da ostvarimo političko zajedništvo svih sinova naše domovine, a pomoćnik doći će onda i od sebe.

O današnjem našem političkom položaju mi smo više puta pisali. I u pogledu krize, koju proživljujemo rekli smo, kak bi nam trebalo raditi. A mi smo onako pisali, jer čutimo, da smo u svakom času pripravnih naše osobnosti zaboraviti, žrtvovati. Mi bi bili pripravnog dogovarati se i stupiti u složnu akciju bilo i sa najprotivnijom strankom, jer mislimo, da su pripadnici raznih Hrvat-

skih stranaka napokon sinovi naše zemlje i naroda našega.

Mi smo pisali, možda najprvi u Hrvatskoj, da bi u današnjoj krizi imali doći do sporazuma svi naši zastupnici, sve naše stranke. Kao glavne tačke zajedničke akcije postavili smo: „*sjedinjenje Dalmacije, financijalna nezavisnost, parlamentarna vlada, ban odgovoran saboru, hrvatska zapovied u vojsci*“ (v. „H. R.“ br. 18.)

Tom prigodom smo rekli: „Neka naše zastupnike u tom ne sprječava različito mišljenje ili osobno nesporazumljenje. — Tko u ovom času bude predpostavljao osobnosti obćenitom dobru ne bi zaslužio da je je živ“. Rekli smo još: „mi se nadamo, da će svi pozvani zastupnici sastanku pristupiti“.

Kad smo ovo pisali, držali smo, da su svi sinovi našeg naroda, prožeti ozbiljnošću časa, koji proživljujemo.

Na žalost događaji su nas uvjerili, da je zastukanost i osobna osjetljivost kod nekih jača od ljubavi ozbiljnog političkog rada. Ovdje i ne govorimo o ništetnosti vladine stranke u Hrvatskoj, jer ona nije zazirala niti od Fejervaryeva ministarstva, kao ni od metanisanja predsjedniku Justhu, jednom od najvećih protivnika toga ministarstva. — Ovdje mi hoćemo da pokudimo zaključak čiste stranke prava, koja je proti svojoj dužnosti opozicionale hrvatske stranke odbila sudjelovanje zajedničkom međustranačkom sastanku oporbenih zastupnika.

Jer, kako nismo dobrim okom gledali razgovor pojedinih osoba sa Justhom, tako ne možemo ni shvatiti ni odobriti zaziranje gosp. Franka od zajedničke akcije u ovo doba veoma potrebite. Uz zajedničku akciju svih oporbenih stranaka ne bi bilo poniženje doći u doticaj bilo s kim.

Ugovarali bismo kao narod s narodom ili s krunom, ili bilo s kojim odlučujućim čimbenikom i sačuvali bi narodno dostojanstvo i koristili bi domovini svojoj. Ne bi izgledalo, da se osobno nudimo, što u istinu našem narodu nije ni na diku, ni od koristi.

Prije smo kazali, da je stranka prava bila moćna i jaka i narodna obća organizacija. Danas toga nije. Neka ne misli nitko, a najmanje D.r Frank, da je on predstavnik one jake stranke. Ona stranka žive u narodu, u različitim narodnim skupinama, koje su iz stranke proizašle, ona stranka može da se opet organizira. Dužnost bi bila svih dobrosmislićih, da oko toga rade, pa makar pri tome žrtvovali svoje osobne osjetljivosti. A tko u sebi čuti, da je zapremko te obće organizacije, bio bi dužan, da sam ostane postrance.

Uvjereni smo, da se do toga može doći i da to ne bi bila žrtva, nego dužnost pravog otačenstva. Neka nam se ne dolazi govoriti, kao da je jedan čovjek apsolutno potrebit. U ovo petnaestak godina D.r Frank je odeločio mnoge ljude, može napokon i sebe. Narod ne će propasti, a lakše će doći do sporazumnog, složnog rada.

Da je prigodom predstojećeg obćeg sastanka „čista stranka prava“ odlučila u ovom smislu, bila bi zadužila narod, dočim stvorenim zaključkom otežaje narodni položaj i izgleda, da je samo za to tu, da sprječava svaki ozbiljni rad.

Ako je ta stranka taj zaključak učinila tobož samo, da se načelno sačuva „čista“, onda mi do te čistoće, koja se čuva abstinencijom i riečima, ne držimo mnogo.

Opetujemo, stranku prava treba uzpostaviti, pa bilo za sada i samim zajedničkim djelovanjem svih oporbenih živalja. Zajedničko djelovanje dovest će sve te življe do zajedničke organizacije, u kojoj mislimo još pisati.

Uredjenje kmetskih odnošaja

Pitanje o „gospodinu“ i „kmetu“ danas je kod naših vinogradara predmetom obćeg pretresanja. Odnosaji između jednog i drugog opriečni su, jedni se kose s drugima.

Gospodstvo i kmetstvo kod nas najviše je ostavština mletačke republike, koja je otačinstvom posjeda privatnih urođenjaka nadarivala one svoje vjerne, što bi se njojzi uslužni u ovom ili u onom pokazali.

Pošto ovi „conti“ ne bijahu poljodjelci, to su njihove zemlje opet morali obradivati oni isti urođenjci, koji su ih i prije, kao svoju vlastitost, obradivali; ali, naravno, sad su morali povrh svojih krvavih truda, nepravdom nametnutom gospodaru plaćati danjak ili u naravnim plodovima sa zemlje, ili pak u novcu.

Tolika je mržnja obstojala između kmeta i gospodina kod nas, da su gospoda na smrti, ili po izumrcu porodice svoje, radie ostavljali nepravdom stečene posjede raznim crkovnim institucijama kao zadužbine, nego li siromasnom kmetu, makar da mu je ovaj povoljne uvjete za to nudjao. Dolazkom Napoleonovim dobra, koja su bila svojim raznih crkava, crkovnih institucija i samostana, bila su od njega inkamerirana, dok su odnošaji između kmeta i gospodara ostali netaknuti.

Dolazkom Austrije u Dalmaciju, ovi odnošaji nisu se nit najmanje promienili. Do-

bra, koja je Napoleon oduzeo, Austrija je sebi pridržala i dala im naslov „Demanialna dobra“, od kojih i danas još nema drži pod ovim imenom u svojim rukama, a odnošaji između kmeta i gospodina našao je oslonca i zaštite u Austrijskom zakoniku.

Ma koliko je odnošaji između kmeta i gospodina bio vazda težak, to ipak do nabraž malo godina nije bio nesnošljiv, kao što je danas, jer je zemlja obilato radjala, a i obradivjanje nije iziskivalo ni peti dio današnjih zahtjeva.

Peronospora i lug na lozi, maslinova uš na maslini, razne nametnice na kukuruzu i žitu, a porezi opet sa svih strana, otežali su položaj kmeta naprama gospodinu tako, da u onim predjelima, u kojima je gospodin bio tvrdokoran, te nije hotio — ni za dlaku da pusti kmetu, pače ga držao za roba, kmet mu se je osvetio na način, da je malo po malo sasvim napustio obradivjanje gospodskih zemalja i dao se na more i selenje, e da tako nadje i dobije prehranu za sebe i svoju porodicu, ostavivši, da na zemljištu svog turskog age gavranovi zbor vode. Naprotiv opažamo, da ondje, gdje je gospodin bio suretljiv naprama kmetu, tu su vinogradi i oranice ostale na istom stepenu kulturnog obradivjanja kao i prije.

Danas, kad se eva kod nas uvukla filoksera i kad je počela da vrši svoju bez milosrdja, nama se i nehotice nameće samo po sebi pitanje: mogu li i unapred obstojati odnošaji između kmeta i gospodina u onakovom razmjeru, u kakovom su bili utanačeni otrag stotina godina?

Izričito velimo da ne. Razlozi, koji su onda uređivali pravne odnošaje među njima, danas ne vrijede za one predjele, gdje se je filoksera ili koji njojzi sličan nametnik usluđjao, te bi ovi odnošaji imali biti pregledani i na korist obojice preuređeni.

Mnogi će nam reći, da je gospodin izključivi vlasnik zemlje, a kmetu da pripada dio ploda, te naprama tome da nema gospodin što da izmieni, jer kad loza propadne, zemlja ostaje njemu kao vlasniku.

Ovo je sve dobro i ovome se ne bi dalo ništa prigovoriti sa pravne strane, nu mi pitamo, je li lakše gospodinu, da svom kmetu obrne jednu pravu, n. pr. od $\frac{1}{4}$ na $\frac{1}{6}$, ili od $\frac{1}{4}$ na $\frac{1}{8}$, nego li da za dvadeset i više godina, a možda i za vazda ne prima sa zemlje nikakova prihoda?

Drugi razlog, koji siluje gospodu, da popuste u kmetskim zahtjevima jest i taj, što su danas malo da ne obćinski pašnjaci i ostalo neobradivo zemljište među seljane podijeljeni, a gdje to do sada nije učinjeno, oko toga žurno se radi.

Grad Šibenik u početku XI. vieka.

(Nastavak v. br. 41.)

Spasovo je god. 998. „nefastus dies“ u hrvatskoj povjesti. Kocka se okrenula, slomljena bi moć hrvatske države na jadranskom moru. Noretlanji, naravnj saveznici Hrvata proti zajedničkom neprijatelju, biše prisiljeni, da utanače mir s Mletčanima. O danu nije bilo više ikakva spomena.

Mletčani su stavili nogu na istočnu obalu Jadrana, postali gospodari njegovih divnih, prirodno stvorenih luka, koje su im služile za trgovinska skladišta prama iztoku, u kratko mletačka obćina postade god. 998. gospodaricom, a njezin duždar zaručnikom Adrije.

Za Hrvatsku državu tim veća bijaše šteta u posljednjem mletačke pobjede upravo radi toga, što je mnogo izgubila od svog političkog i društvenog položaja. Hrvatska otdisnuta od mora bijaše ujedno otdisnuta od sjedišta drevne prosvjete, od doticaja s velikim svijetom, od poprišta naroda za blagostanje i svestrani napredak. Napokon neposredno susjedstvo Mletčana dalo je povoda neprestanim sukobim između obiju oblasti, što je obje dotjeralo do uvjerenja, da u onakovu položaju ne može biti govora o pomirbi toli opriečnih interesa.

Spasovo god. 998. bacilo je u hrvatsko zemljište plodno sjeme razdora između hrvatskoga i talijanskoga življa na lievoj obali jadranskoga mora, odakle niknu stoljetna borba između obaju: borba za život i smrt.

Odmah poslie vojne Petra II. Orsola u dalmatinskomu primorju, hrvatska država nastojala je popraviti one pukotine, koje je god. 998. bila otvorila u državnoj zgradi.

Najkrupnija bijaše ona, što je nesretni Svetoslav Surinja kao *admiral* hrvatskoga brodovlja sa odjelom iste pošao u Trogir, ali ne na tjera tudjina, već da se dušmaninu svoga naroda smjereno pokloni; da mu se prisegom zavjeri, da će i unapred biti ortak i sluga mletački, da će dužda proti svojemu rodu pomagati; da mu pokloni za taoca svoga maljašnoga sina Stjepana, i možda najbolji odio hrvatske mornarice, koja se je s njim zajedno izmjerila svomu kralju, i izdavi tako za svoju osobnu slavu, slavu svoje domovine.

Zaista bijaše ovaj poklon u Trogiru vriedniji za dužda mletačkoga od svih dotadašnjih poklona, jer on bijaše znakom dubokomu razdoru u vladalačkoj obitelji, a tim i u narodu hrvatskomu. Tomu razdoru jedino imade se pripisati, što hrvatsko brodovlje, oslabljeno izdajstvom Sveto-

slava, nije se moglo oprieti mletačkomu i s njim se ogledati.

Ali zato ipak kralj Držislav ne klonu duhom. Najprvo nastojaše on smiriti smutnje među Hrvatima i odnapne kazniti, a zatim sabirati sile, da odmazdi Mletcima.

Nego da skrši mletačku prevlast na moru i da iztrgne izpod mletačke zaštite primorske gradove dalmatinske, trebalo je uzpostaviti opet jaku mornaricu i nadoknaditi brodovlje iztrgnuto hrvatskoj državi izdajstvom Svetoslava.

Kad uvažimo, da od primorskih gradova, sām Nin i Šibenik ostadoše vjerni svomu hrvatskomu kralju Držislavu, k tomu kad primjetimo, da je grad Šibenik bio tako jako utvrđen i u takomu zgodnomu strategičnomu položaju, da dužd Orseolo, premda obskrbljen jakom pomorskom silom, nije imao srea k njemu se približiti, tada i bez suvremenih izprava, koje bi nam to izričito kazale, možemo razložito naslućivati, da je kralj Držislav usredotočio bio u tomu gradu cilji plan svojih ratnih operacija proti Mletčanima.

Tu je on većinom boravio kroz zadnje dvie godine svog teško izkušnanog vladanja, tu je on sabirao oko sebe na kraljskomu vieču hrvatske župane i velmože, da se s njima dogovori, kako

će izprati ljagu i zacieliti rane zadane Hrvatskoj po izdajništvu Svetoslava i od bahatosti lukavoga dužda Orsola.

U tomu nadje on najboljega pomagača t. j. bielohrvatskoga bana Godimira, koji je uzporedno s hrvatskim kraljem vladao Liburnijom i Gudućom i koji je morao bit dosta jak na moru sa svojim *liburnama* u Prokljani, a na kopnu sa junacima iz hrvatskih županija Lake, Sidrage, Bribira, Tenina, Nina i sa nezadovoljnicima Belgrada.

I doista Držislavu podje za rukom otjerati Mletčane najprvo iz Belgrada (999), a za tim počne raditi, da opet predobije latinske gradove.

Ne prodjose ni dvie godine, i grad se Split, koji se je i onako teška srea bio pokorio jačoj sili, opet vrati pod okrijele hrvatskoga kralja Držislava, koji mu dade za načelnika nekoga Florina, što je ujedno bio poglavar susjednoga hrvatskoga grada Klisa (1000).

Nego ipak svojih osnova Držislav nije dospio da izvede do kraja, jer ga oko god. 1000 snadnje smrt.

God. 1886 nadjene su na Kapitulju kod Knina, 10 m. daleko od zapadnog ugla ruševina crkve sv. Bartula dvie ploče urezane pletterim, koje su pripadale nekoj crkvi, i to kao plutoji na ambo-

Komu će pametnu vinogradaru pasti na pamet, da krči i sadi, loze na američkinoj podlozi u tuđem zemljištu, koje je, osim riedkih iznimaka, obteračeno i pologom sa kmetove strane, kad on ima svoje vlastite pašnjake, proste od ma koje tereta?

Znamo, da će naša gospoda reći: e pa naše su zemlje većinom u najboljim predjelima, zemlja je tustulja, te i ako ih kmet ne će obradivati, mi ćemo lako naći onoga, koji će ga zamieniti; mi ćemo zemlju i prodati.

Na prvo mogli bismo primjetiti, da i ako su one tustulje, kako oni sude, ipak danas su proste gladne jalovice, za koje se nitko zagrijati ne će. Pa opet, recimo, da se i nadje koji zagrijanac, misle li oni, da će ovaj prekrčiti i zasadi ovi zemljište američkankom uz ona ista kmetstva prava, što ih je u ovom zemljištu uživao njegov predšastnik?

Nijedan kmet ne bi na to pristao, te našem gospodinu ne bi preostalo drugo, već da popusti u zahtjevu prvog kmeta na svoju i kmetovu štetu, pošto da je on prije odvoljio zahtjevin prvog kmeta, mogao je pobrati plod sa zapuštenog zemljišta za nekoliko godina prije, a sad mora čekati i do nekoliko godina kasnije, t. j. što prije, što poslije najmanje rok od 10 godina dana, pa sve da bi vladali i najbolji uvjeti.

Medjutu tko je na šteti? Je li zar kmet? Ne. On je obradivao svoje vlastito zemljište, a ako ga nema, posao je u svijet, da traži druge izvore svoje prehrane. Tko je štetovan? Gospodin.

Da nam se ne predbaci, da mi tim tražimo našu gospodu, upućujemo ih na slučaj jednog velikog poreznika, a u isto doba gospodina i vlasnika gotovo jednog cijelog otoka u okolici Zadarskog, koji nije hotio popustiti u pravednim zahtjevima kmetova, te je njegov posjed, nekad bogata vinogradska podvornica, danas gola pustoa.

Izmieta ćemo još jedan slučaj između stotine drugih u našoj okolini, i to iz dobe, kad nije doprla filoksera.

U otočju, što pripada Prvić-Luci i Pr. Šepurini, od starine je gospodin N. N., koji je u zadnje doba znao da začini svom kmetu crnu koru hljeba i s toga je iz ovih svojih krševitih predjela dobivao prihod, s kojim je sam bio zadovoljan. S financijskih razloga gospodar-vlastnik prodao je ova dobra, a neki šibenčanci, znajući kako mogu ove zemlje dati veći prihod, kupio ih je iz onu cijenu, koju mu je gospodar-vlastnik zapitao. Pa što se dogodilo? Njegova prekomjerna revnost u utjeravanju kmetovih prava dotjerala je stvar dotle, da su danas te zemlje gotova ledina.

Ovakvo će se dogoditi svim onim našim gospodarima kmetkih zemalja, ako ne popuste u pravednim zahtjevima kmeta, kad on traži, da mu se obrne kmetstvo pravo za jednu ili dvije prave na onom zemljištu, na kome on želi da domaću lozu zasadi američkankom.

C. k. Demanji uvidio je, što ga čeka, te je s toga malo da ne sva svoja dobra u predjelim okuženim filokserom prodao kmetovima po procjeni. Cijenimo, da bi ovaj korak demanji imali sliediti svi ostali gospodari, a u prvom redu crkvene institucije,

nu, ili na pregradi pjevališta ili presbiterija. Na njima je nadpis, koji nam spominje bana Svetoslava i brata mu kralja Držislava. Pošto su te ploče najdene, kako rekomo, u Kninu možemo i od toga zaključiti, da se je kralj Držislav često nalazio u ovim našim stranama, i da je osobito zalazio u Šibenik, da budućim okom pazi, ne bi li mu lukavi mletčani namamili značajne Šibenčane, ili mu ih brat Svetoslav k sebi privukao, što uprav ne dostignuše ni jedni ni drugi.

Šibenik za Držislavovih doba bio je opasan jakim bedemima, koji polazaci s gradine obilježavaju grad u zatvorenom trokutu pri obali.

Gradski zidovi, od kojih se i danas mogu vidjeti na preklide stari temelji, bili su ojačani oblim kulam na uglovima, a između tih oblim kulam, na kratkomu razmaku dizale su se četvorne kule, spojene pokrivenim hodnicima.

Sva je prilika, da je i ulazak u luku bio utvrđen, i da je u luci bila usidrena hrvatska mornarica, barem onaj odio, koji se nije bio poveo za nesretnim Svetoslavom, ostavi vjeran svomu hrvatskomu kralju.

Da svega toga nije bilo, jaki i odvažni dužd Petar Orscolo, ne bi bio sigurno mimošao grad Šibenik. (Sliedi)

a to radi svoje vlastite koristi.

Ne učine li ovo, pa i ako ne prodajom, a ono bar obrnućem kmetovog prava, zle će posljedice oćutjeti u prvom redu oni sami, a kad filoksera zahvati celu Dalmaciju, mogla bi ih oćutjeti i ista pokrajina.

Našim gospodarima u Šibeniku na uvaženje, a onima u Splitu na razmišljanje.

Pismo iz Zagreba

(izvorni dopis)

ZAGREB, 20. 9.

Proslava tridesetogodišnjice odvješnjeg „Hrvatskog Sokola“ i posvete njegova barjaka izpala je, kako smo predviđali u našem zadnjem pismu, upravo krasno, o čemu ste se mogli uvjeriti po raznim izcerpljivim izvješćima zagrebačkih dnevnika. Utješljivo je i polvalno, što je sve donaći novinstvo posvetilo toj proslavi osobitu pozornost i što se u uviek prema sokolstvu izkazuje susretljivo, izdruživo, što se na nj odnosu i prateći s osobitim zanimanjem svaki njegov korak. To je liep dokaz, da je opravdanost i plemenitost sokolske ideje osvojila sve, da je već svaki uvjeren o velikom, blagoslovljenom zadatku sokolstva. Za to je i proslava, o kojoj pišemo, uspjela onako krasno, za to se je i opazilo, kako cijelo obćinstvo uzhićeno gleda u povorke svog hrvatskog Sokola, kako ga oduševljeno pozdravlja i kako mu od srca kliče. Svršeno je, da vam sad ovdje opišemo cijeli tók proslave, jer vam je to već poznato i jer bi nas na dugo zavelo.

Ali neke momente ne možemo nikako prepuštiti. Prvo svega moramo vam s osobitim zadovoljstvom zabilježiti, kako je uprava zagrebačkog Sokola povjerenca osobama, koje ne žale ni truda ni troška, da svoje društvo unaprijede i učvrste u svakom pogledu. S pravim smo udiviljenjem promatrali njihovo, samopriegno nastojanje oko uređenja svega, što bijaše nužno za proslavu; zavidili smo se krasno zasnovanome programu, a još više pak, kad smo na svoje oči vidjeli, da je taj divni program bio onako podupno i krasno izveden. Uz takove trudbenike i rodoljube nije se bojati za budućnost hrvatskog Sokola, a to je ono, što nas najviše veseli u današnjim našim žalostnim stranačkim odnošajima. Ne možemo nikako prepuštiti, a da ne spomenemo onaj veličanstveni moment pri posveti barjaka pred umjetničkim paviljonom. Tu se pred našim očima bio razvio tako čarobni prizor, da ga već nikad ne ćemo zaboraviti. Rieči, koje su tu pale, oduševile su svaku otačbeničku dušu, dirnule su srca i razigrale ih, kao da je otajna munjevna struja kroza njih prošla. A nada sve je bilo utješljivo vidjeti tu ono zanosno sudjelovanje krasnog spola, zagrebačkih divnih Hrvatice, kojima je lice sjalo od radosti i narodnog ponosa.

Kod zabijanja čavala u stieg zastave sudjelovala su sva sokolska društva. Na ime šibenskog „Sokola“ zabio je čavao vaš urednik V. Kulić, na ime mandaljskog Sokola pjesnik Dinko Sirovica, a na ime vodičkog Sokola Stjepan Krasnik.

Ne možemo prepuštiti, a da se ne sjetimo onih odvažnih govora braće Čeha, Poljaka i Slovence bilo na komersu, bilo pri posveti zastave, bilo na banketu. Svaka rieč njihova uvjerila nas je o velikoj koristi sokolstva i njegove ideje, koja je jedina i najbolje kadra, da podrži svete sveze bratstva među slavenskim narodima, i da visoko podigne barjak slobode, da ga smjelo razvije pred obrambenom snagom potlačenih slavenskih naroda, među kojima mi Hrvati, kao naižloženi udarac tolikih neprijatelja ne smijemo ni za čas smetnuti s uma, da nam se je boriti na smrt i život za naš obstanak. U toj borbi sokolstvo je također jedna od najjačih naših snaga, koje možemo suprotstaviti bahatim našim dušmanima.

O tome smo se još jednom uvjerali pri ovoj tek minuljoj proslavi i za to ćemo se nije uviek ugodno sjećati u živoj želji, da nam mili Hrvatski Sokol sve to većma i sve to ljepše uznapreduje, da sve svukud po domovini razširi, što stavljamu osobito na dušu i na srce rodoljubima po svim mjestima, gdje naš hrvatski narod žive.

Skupština seljačke pučke stranke, koja se je ovdje obrzala pred koji dan, dokazala je, da je zanimanje za javne odnošaje počelo ozbiljno osvajat i prosti puk. Učestnika je bilo mnogo, vidjeli smo ih na svoje oči, i na svoje smo uši slušali, kako ti seljaci, ta misira *contribuens plebs* iznosi svoje jude i nevolje, kako je svjestna svojih poganih pravica, kako hoće, da stresa sa sebe težki jaram nizke podređenosti; vidjeli smo i čuli, kako zrela i krasno taj puk shvaća i sudi, kako zna razlikovati i zaključivati, vidjeli smo te seljake, kako čitaju novine, kako prate sve pojave i kako znadu da im je spas u jedinstvu, u organizaciji. S tog pogleda nastojanje i rad g. Stj. Radčića zaslužuje svaku hvaltu, i nema sumnje, da će taj njegov rad uroditi dobrim, oblim plodom, ako ga bude uviek znao dovajati u sklad s onom narodnom politikom, koja je jedino dokazala, da odgovara željama i po-

trebama hrvatskoga naroda, ako ne bude tražio novih vrotolomnih staza, već putio i učio narod, da u svojoj svijesti, u svome ujedinjenju nadje liek svojim jadima, svome današnjem žalostnom, robskom stanju. Za danas smo smatrali nužnim, da samo ovo rećemo, pridržajući se, da o predmetu još progovorimo u zgodno vrieme.

Afera Supilo-Argus. Ovdje se promose glasovi, da se pod pseudonimom Argusa krije poznati S. M. Pjerotić. Ako je tako, žalostno je, da je „Hrvatsko Pravo“ otvorilo svoje stuppe čovjeku, koji je u bezbroj puta dokazao, da nije nego na smutnju, štetu i sramotu hrvatskog naroda. Da nije drugo, nego pitanje svjetojeronimskog zavoda, bilo bi dosta, a da i ne spomenemo njegove druge svakovrstne priljastine.

U ostalome posao policije austrijsko-magjarske ne bi smjeli poduzimati Hrvati, jer nemaju zašto, nit im može bit gore.

Vjenceslav Novak. Pri zaključku ovog pisma moramo vam pribićiti tužnu viest, za koju uprav ovaj čas doznasmo. Danas na 10 sati pred podne preminuo je poslie duge i teške bolesti Vjenceslav Novak, jedan od prvih hrvatskih pripovjedača. Ta će viest bolno odjeknuti širom domovine, jer je Novak bio svuda poznat i obljubljen po svojim liepim pripoviestima, koje su se svugdje tako sladko čitale. Za našu liepu knjigu njegova je smrt težak udarac, jer je to bio jak talenat i silno produktivna snaga. To se ne sjeća krasnih njegovih pripovjedača: „Pavao Šegota“, „Nikola Baretić“, „Pod Nehajem“, „Dva svijeta“ itd. On je bio izvrstan u crtanju primorskog života, a u stilu i tehnicu bio je dostojan učenic svojih velikih uzora Augusta Šenoa i Eugena Kumičića.

Bavio se je također teorijom, estetikom i povješću glazbe, i stvorio u tom pravcu zbilja vrstnih djela. Taman u nedjelju, na 17. o. mj. imali smo prigode, da se divimo njegovoj krasnoj skladbi „Moliva nebeskoj Djevi“, koju je za vrieme oterotija toli divno odpejvao g. Ernest vit. Cammarota u prvostolnoj crkvi preko svećane mise prigodom sokolske slave.

Slava vrlome radniku na polju književnome!

POLITIČKI PREGLED.

UGARSKA.

Pitanje krize u Ugarskoj kao da kreće svojem riešenju. Vlada je pokušao sve moguće, ali magjarska opozicija nije u ničemu popustila i srušila je sve neparlamentarne vlade. I Tiszu i Khueua i Fejervarya. Predobila je napokon i najjače vladino oružje, obće izborno pravo. Jer Magjari hoće, da se najprvo narodnostno osjeguraju, a onda će doći nutrnje reforme. Oni rade uprav obratnom metodom nego mi Hrvati i s toga uspejavu. Vlada je pozvao za danas na dogovor vođe koalicije: Franju Košuta, grofa Julija Andrašija, baruna Desidera Banlyja, grofa Aludara Zychya. Ovi su se intros istodobno sastali kod kralja na dogovor. Ovom dogovoru se pripisuju velika važnost, jer ako opozicija i samo prividno bude htjela popustiti, stalno je da će doći na vladu.

HRVATSKA.

Značajno je, da se Tomašić i drugi nastoje prema ovom nastajućem okretu ulaskati magjarskoj opoziciji. Ali po svojoj prilici kasno je i nevjerojatno je, da bi vladina stranka htjela to izrabiti na korist naroda. Mi Hrvati nismo znali ni htjeli pogadati se kao narod koji teži slobodi. Nego mislimo, da nije još sve izgubljeno, jer čini nam se nemoguće, da bi Austrija tako lako popustila u svojim zahtjevima.

AUSTRIJA.

Vladar je izravno na Franju Košuta poslao pozive za sastanak i tim je htjela krma dokazati, da mnogo drži do osjetljivosti magjarske opozicije. Nego čini se ipak, da u pogledu vojske ne će puno popustiti. Vladar je naime u Gašteinu rekao zastupniku Sylvestru ciljanju na njemačke stranke: „vi mi morate pomoći, na vas je računam“. Nastavio je dalje: „u pogledu jedinstva vojske ne mogu i ne ću popustiti.“ To da je vladar govorio veoma žalostan. Sve dakle stoji do toga, je li vladar smatrao njemački jezik obilježjem jedinstva vojske.

U bečkim političkim krugovima, reklo bi se, da se pripravljaju na ozbiljne časove. Ministar Gautsch, koji je radi Slavine bio protivan obćem izborom pravi u Magjarskoj, kao da u uslugu učinjeno magjarskoj opoziciji hoće da nedoknađi. Dogovora se bez prestanta sa različitim voljama parlamentarnih stranaka. Socialisti bit će nu protivni, a po svojoj dužnosti, morali bi biti i svi Slavini. Oni bi morali nastojati, da ovo ministarstvo padne. Odnosaji se zamršavaju, a to nam može samo koristiti.

SRBIA.

Vojnička komisija za kušanje i nabavu topova putuje po Europi, najprje u Skode, onda u Erhardu, Krupa, Scheidera i Wichersona. U kojoj tvornici budu odgovarali, nabavit će topove.

Na 15. listopada otvara se universa u Beogradu Ministarstvo narodne privrede potvrdilo je ovih dana promjenu glavnih pravila novo utemeljenog srbskog osjeguravajućeg društva „Srbija“ u Beogradu.

Drugi dio uplatnih udjela već je posloven. Društvo „Srbija“ odpoćeti će u brzo svoj dovršen rad. Postoji namjera, da društvo „Srbija“ potraži koncesiju i za južnoslavenske zemlje u markiraju austro-ugarskoj. Tvrdi se, da će ono razširiti svoj rad i u Hrvatskoj, Slavoniji, Bosni, Hercegovini, Dalmaciji i Istri.

U Nisu nadjen je ubiven jedan oficir, koji je u umorstvu Aleksandra i Drage veoma sudjelovao, te svojom rukom obio ministra Pavlovića. Nad njim je nadjen nadpis: Broj 1.

Ovo bi potvrdjivalo, da se radi o osvetnoj uruti, o kojoj se neki dan pisalo.

Odnosaji između Srbije i Turske sada su srdaćniji. — Pogranične razmirice o razbojstvima riešit će se mirnim putem.

Kolaju glasovi, da se Austrija sprema ući u Novi Pazar.

SA BALKANA.

Radi razmirice u Macedoniji nisu najbolji odnosaji između balkanskih država. Tako su Rumunjska i Grčka izmjenično opozvale svoje poslanike u Bukurešta i Atini. Naprotiv između Srbije i Bugarske rek' bi, da su se odnosaji poboljšali i postali srdaćniji.

ITALIJA.

Po svoj Kalabriji velika je nevolja. Cijela Italija je zaokupljena pomaganjem, jer se uvjerila da nije sam potres, koji je doveo Kalabriju uprav u grozno stanje. Nevolja potresa možda donese Kalabriji moralno i materijalno poboljšanje. Prilozaji pomoć novčana sa svih strana svijeta.

Uzprkos ovoj nevolji, koje je Italiju snašla, proslavio se ulaz talijanske vojske u Rim velikim slavljem po svim gradovima, a osobito u Rimu.

Talijanski kraljevski par iz Kalabrije pošao je u Mletke, da prisustuje umjetničkom kongresu.

RUSIJA.

Buna u Kavkazu traje. Tamo je odaslano mnoštvo vojske, da one krajeve opet umiri.

Witte putuje po Europi, jer hoće da sklupi veliki zajam.

Izbori za „Dumu“ u pripravi su, ali rek bi da su revolucionarni elementi protivni ovim izborima. Isto tako jedan dio zemstva, Sudeć po tom, revolucija u Rusiji ne će tako brzo ni lako prestat.

Ruska vlada nabavlja 28 ratnih brodova. Na skrajnom iztoku sklopljeno je primirje i na moru.

Ratifikacija mirovnog ugovora sliedit će brzo u Whashingtonu, a da bude izkazava osobita čast Rooseveltu, bit će ratifikacija obavljena upravno u njegovoj bijeloj palači.

NAŠI DOPISI

Lećevica.

Izjava u „M. Jedinstvu“ od 7. tek. br. 29. datirana 6. tek., a podpisana od gg. Mičić, Dr. Mangjara, Borčića i dr. E. Grčić, vrlo nas je iznenadila glede uplćanja u izbore Lećeviče. Prilivaćama se pera e da svakomu razsvietnomu kako u stvari stoji, a kako sad svak na svojemu kroju.

U stvari je, da se nije moglo više Gotovca trpiti, ni njegove zaludnare glavare, rondare i lugare. Uva sve to, govor se poveo, kako bi došlo do zajedničkog mira i sloge pri nastajućim izborim, te stavilo ljude na čelo uprave, koji će zdusno raditi na korist i dobrobit ovog upropaćenog naroda, bez razlike stranaka, samo nek je pošten čovjek. Gotovac viedći da mu tu nije mjesto, pridružio se Poliću i Šmeti, kako da Polić bude načelnikom, a sin mu Marko prvim prisjednikom, buduć otac nije mogao biti biran na temelju § 10. 4. izb. pr. Takov međusobni ugovor utvrdili tvrdio i po svoju hotili sve izvesti; dok s protivne strane zvalo ih se na dogovor za 12. srpnja t. g. a za 23. srpnja kod g. Dr. Trumbića u Spljetu. Ne samo da nisu se htjeli odazvati, već još su se stali rugati. Viedći to protivna stranka, sklonula g. Lovru Matasa, da se primi načelnike stolice, koji pošao 24. srpnja na Lećevicu s društvom, da se prikaže narodu iza odbijena dogovora s Gotovcem i Polićem. Tekar tada se odlučilo ući u izbornu borbu.

Nije se tu gledalo kojoj tko stranci pripada; dokazom budi, da su g. Lovre Matasa, Miho Bužančić, Petar Gotovac, Ante Rajčić i ostali pripadali narodnoj stranci, ali kao pošten ljudi i smovi ovih kršnih krajeva, nisu mogli više podnositi zuluma Gotovčeva, a pak još manje kad bi Polić zapao tu načelnikom, koga je „Jedinstvo“ god. 1899. crnim bojan saralo, kad se digao protiv Gotovcu u obćinskim izborim, pod firmom pravaštva, kako bi se jaslao dočepao, a danas stoji u zagrljaju gg. Simete i Gotovca. — Bas su se s toga dali u odlučnu, poštenu, pravednu i svetn borbu.

Ako komu nije izpalo po čudi, mi mu nismo krivi; nek krive sebe i takove ljude, koje brane i koji nisu htjeli sloge. Zagorac svjestan ne će nigda prepuštiti, da mu drugi izjelice nameću i kroje kabanicu kako tko misli, želi i radi. Radje će svi izignuti, nego li će puštiti svoju poštenu, dievu i najjasniju poljednu uza sve spletko, novca, glavnara, lugara i mogućnika. Zar misle stanovita gospoda, kako se nediećno radilo god. 1895., bas uprav 31. kolovoza, kad su vlada, Zemaljski Odbor i Sabor uzvili sve njihove nezakonitosti, da predobiju su 14 glasova većine; zar misle kako se onda radio, i sada na taj način izadi?

A to i „M. Jedinstvo“ piše tvrdi budalasto u br. 29: „Po pisanju pravaških listova, na Lećevici su pobijedili pravaši. Tako govoru fratru; nego za ova obćinu mi brige nas; izbiri će biti umišteni“. Kako znade, da će biti umišteni izbiri

kad sumnja da su dobio? U br. 30. izkaže sa Tomom Galicem i Josipom Lunčim, te iznaša što će mješovito povjerenstvo razkristi, u kom doista ne će biti ni Strazičić, ni družina. Još mota glade zajednice brata Matasa s braćom. Ta svak u ime nje i u zajednici ako mu je otac umrao, brata ima i živu u zajednici, ko što fratar Matas i braca. Još „M. Jedinstvo“ kroji, da će Ivan Matas, brat fra Nikolin, biti načelnikom, a ne Lovre Matas. Kako će biti jedan i drugi, kad „Jedinstvo“ tvrdi da će izbori biti uništeni? Pa ne piše budalasto, podlo i hiberno fo, i još, da u kući fratra župnika Strukana proslabše ženske za potvrđivanje prokura od g. bilježnika Gjunia. Valjda je Strazičić poznao tu svoju staru služkinju, kao i Simeta, drugu nevjestu, pa im se dalo na žao, gdje ne će njima da dadu prokure.

Uzalud vam sva nepoštena sredstva poduzimati proti snazi i pravici naroda. Jer plodovi vaše poštene obrane odsjevaju iz Vrgorca, Muća kod p. Cambija i sada kod Gotovca u Lečevići. Moj Luka, zaludu ti muka; kako tebi i družini, tako i Simeti. Ta zar radi Simete svi ostali moraju biti nepošteni kao i njihov rad, dok njegov sjati? Gospodo, preve je vi! Zar vi morate odlučiti, a ne narod? Pa šta ste vi! Ako vam je dao, da zastupate njegove interese na nadležnom mjestu, nije vam da ga dugom zaspijete u oči i namećete mu krivjice. Kad vas je zainteresovala obćina Lečevića, što niste se zauzeli, da se dolje do sporazuma, kad mi nismo mogli? Ili doći tu, prisustvovati izborim i osvjedočiti se kako staru Simeta, koji nije obćinar, izvan da se oslonio na stanje koga župnika, radi uz svoje privrženike i tad izveć, na izveć protivna spredjednika našeg kluba, „da su izbori razumije se Šibenika i Lečevići svakom poznati, da si može svoje mišljenje stvariti!“

Ja je naš rad pošten i pravedan, dokazat će vam se javno, sve sa dokumentim, neč naš svet doznade, kako se kod nas radilo i radi. Koga bude srbilo, taj nek se i čese.

Krapanj.

Kod nas se je dne 11. t. m. zbio prizor, koji je potresao svako čovjeka.

U 6 sati iz jutra istog dana pripjelo je iz Šibenika povjerenstvo, sastavljeno od Paklara, sud. posl., Vulenovica, zastupatelja G. Jovića, Rodina, sudskog mještara i Baranovića Gjurleke, da izabere robu iz kuće Tomi Baraki, jer mu kuću na družbu stavio G. Jović i kuća njemu ostala. Kada je bila sudbeno procijenjena 1490 K., na dražbi je kupio Jović za 640 K., t. j. za svotu, što mu je Baraka dugovao, premda početna glavica je bila od samih 200 Kruma.

Barake nije bilo kod kuće, a tek u 10 sati putem pošte došao mu je sudbeni naloz, da zna što ga teka. Kad je naloz došao, roba i četvero djece bili su na ulici, da kažu, a majka vrhu dojenčeta suze lije. Ovakvo su proveli cijelu noć i sutra dan, dok se ne smili starost Ivančić i ne uređi račune sa G. Jovićem na korist Baraki.

Za čudo je, što je g. Jović u prisustvu Fontanova odvjetnika Pavasovića iz Skradina izjavio, da on nije ništa znao o tako prešnom postupku protiv Baraki, na što je Pavasović izjavio, da je to bila živa želja gosp. Nane... Politička osveta.

Krka.

Ma koliko uvražena „Hrvatska Rieka“ pisala za našu korist i u pogledu ribarstva, a osobito o uporbama dimanite, sasvim tim još uvijek naš nesretni seljani iz Čulčića i Lovozna ne će da se okane ovog paklenog sredstva, već i po više puta na dan ubijaju ribu ovim načinom.

Priznajemo, teško je uhvatiti ove zlikovce, jer su njihovi puti nedokučivi, a njihova lukavost lišćija, nu za to bi im se ipak moglo na kraj stati, kad bi se organi na to pozvani zauzeli, da im nitko ribu ne kupuje, kad ne će da ih odkriju, što bi u ostalom bila njihova dužnost.

Zlabin.

Amo zavladali neredi i nasilja. Ni inostranca ne štete. Družtveni su odnosi takovi, kakvi su vladali u Splitu za Bajamontove vladavine. Čudimo se g. načelniku, što ne će da zvrši stane nogom na glavu, da zavlada red. Ne smije li ovi neredi, udariti čemo u druge diple, te svemu svijetu bihlo-dano dokazati, što u Zlabinu zapovijeda. Grozdiće je zdravo pak i vino morza da bude izvrsno. I bližnje kopno radi dobrom vrsti grozdića, vino je dobro; ali kapljica zarlička, ona od grozdića sa otoka, nadmašuje ga. Grijehota, što ga je malo, ne će ga dostatno biti ni za samu varoš.

Zlozela.

Nekidan je kao striela proletila put Vodica komisija, sastavljena od gg. Zotti-a, Bulića, Ozanića, Strekelja i Pečarića, da razvidi, kako su uspjeli uzorni američanski vinogradi, koje je vlada prokrijala njih u ogromni trošak pomogla posaditi. Ne shvaćamo ovaj tegotni izlet komisije; valjda je na Vrani nestalo dobiće ili je tu po sriedi nešto drugo. Izvećiva se naime dvorski savjetnik g. Portela, te viši vinogradarski nadzornik g. Kurman, koje ministar poljodjelstva šalje u Dalmaciju, da izvide obnovu američanskih vinograda. Nema sumnje, da komisija radi toga izražje ljepše pute, kuda će lakše provesti hečlje, Potemkinova sela!

Čienimo, da će se g. Zotti-a bit smatilo, kad je ugledao nesretni uspjeh Solomita i Ganay Condere, koje je loze vladu obilno dielila i preporučivala. Ništa za to, bit će uređen i drugi izlet u mjesta, koja komisija ne će sad obaći.

Da se do ovakvih mrvšavih uspjeha dolazi, kriva je vlada, koja se nije na vrijeme pobrinala za prave loze, nego još i danas eksperimentira. — Mi se tomu ne čudimo, jer smo obikli na takovu vladinu brigu.

Ovakove i slične stvari po svoj prilici dogodit će se i u južnoj Dalmaciji, ako se prije dolazka filoksera ne pokuša racionalno gojenje amer. loze za različita zemljišta.

HRVATI I HRVATICI!

 spomenite se Istre, kupujući sve-
 djer samo žigice, papir i narodne
 biljge družbe Sv. Ćirila i Metoda.

DOMAĆE VIESTI

Naš zastupnik D. A. Dulibić krenuo je danas put Beča, gdje se na 26. ov. mj. otvara zasjedanje carevinskog vieća.

Premještanje poreznog uređa. Doznajemo, da se porezni uređ kani opet promjediti u kuću, gdje je i prvo bio, a koja je vlastištvo financijalnog ravnateljstva. Ponjeće u toj kući tako je slabo, trošno, zaugljiivo i bez svjetla, da bi baš bilo kao utamničiti činovničko osoblje. Dok danas svak žudi i nastoji, da mu barem mjesto, gdje boravi, bude uredno, čisto i zračno, financijalna vlast hoće da strpa ljude u one budžake, jedino s toga, što bi tim nešto pristidjela. Ali je zločin štediti na ljudsko koži!

Spomenik fra Grgi Martiću. U Kresovu, poslije spirovda pjesnikova njegovi štovatelji odlučili utemeljiti zakladu za njegov spomenik, koji će se podići u Sarajevu.

Koncert. Gosp.ica Irma Berettini uz sudjelovanje šibenskog i zadarskog filarmoničkog družtva priredjuje sutra u nedjelju na večer koncert u mjestnom kazalištu.

Nesreća na radji. U mlincima A. Šupnika i sina pade jučer po podne radnik Mijo Aleksić, te se nemilo ozledi. Iza kako mu naš obćinski liečnik pruži prvu pomoć, bi odpremljen u bolnicu.

Obilati ribolov. Na 22. t. m. ribari Peršena Krsto uhvatili su od jednog puta u mreži 34 glave zabaćaca okrunjenih (Dentex gibbosus) i to 14 mužkih i 20 ženskih. Glava na glavu težila je od 10—12 kg. — S onim, što smo naveli u prošlom broju, ovo je do sad ove godine uhvaćeno 100 glava ove ribe. Ovakav obilat lov nitko ne pamtí. Po svemu se daje suditi, da ako dobra lova nije bilo prošlih godina, najviše je bilo uzrokom, što su se upotrebljavale nevaljane ribarske sprave.

Jamatva. U nekim primorskim predjelima kotara ovogodišnja jamatva je dovršena sa srednjim rodnom, ali dobrom vrstom vina. Kod nas u Šibeniku trgovanje je započelo, ali pravi škok bit će ove druge sedmice. Premda je grozdiće zdravo i vrst prava, ipak nema dovoljno kupaca ni za mast, ni za grozdiće. Upada u oko, da ove godine nisu došli ni talijani po bielo grozdiće, te je sumnja, a ne bez temelja, da su oni lani bili ovdje u selitine srbie, da zaslijepe oči austrijskoj diplomaciji, koja je kad se radi o nama, bila i onako uvijek slepa.

Vatra. U petak na noć pojavila se je u Krapnju vatra i izgorjela su tri stoga slame Ivi Tanfari Furkimi. Je li tko vatra podmetnuo, ili je slučaj, do sad se ne zna.

Hvala. Iz više mjesta kotara primili smo dopisa, u kojima se hvali rad putujućeg učitelja g. Vinka Anzulovića. Mi te dopise ne tiskamo, jer smo posve uvjereni, da gospodin Anzulović zna vršiti svoju dužnost kao zvanličnik i kao rodoljub.

Izvoz ugljena i drva. Kroz prošlu i ovu sedmicu odputovali su krcati ugljena i drva ovi parobrodi i brodovi: „Salvatore“ za Ortonu, „Idea S.“ za Metke, „Buona Fortuna“ za Pezaro, „Maria mei“ za Sv. Juraj od Nogare, „Goleta Risorto“ za Bari, „Antonio C.“ za Pezaro, „Toma Apostolo“ za Ortonu, „Nuovo Guerrino“ za Rimini, „Maria Annunciatia“ za Split, „S. Francisca“ za Voj, „Bella Maria“ za Zadar, „Maria Grazia“ za Senj, „Tonica“ za Trst, „Dunav“, koji je doveo ugljen za Crnicu, odputovao je u Carigrad.

Sl. Sinčić: Spomen-knjžica o svečanosti proslavi 90. godišnjice neprekidnog djelovanja pučke muzike škole u Drušću, obdržanoj dne 21. i 22. svibnja 1905. — Primili smo sa zalivalnošću ovu knjžicu, u kojoj je iscrpljivo ocrtna cijela ta riedka proslava i za koju je marni škol. nadzornik Sinčić uložio dosta truda i vremena, dok je sakupio sav onaj povjestni materijal, kojim se osobito njegov govor odlikuje. Knjžica će vrlo dobro doći svima našim školama i učiteljima, te će pobuditi kod njih zanimanje za ovakove proslave, koje su svakako od velike koristi za naše školstvo.

Blagajna za Štednju i Zajmove u Vodicama koncem pr. kolovoza brojila 351 stanih danića, a 14 odkazaninih.

Njezin aktiv:

Zajmovi zadrugarima	K 90769.13
Izkaznica potrošača	" 3026.89
Razni računi	" 1955.93
Novca u blagajni	" 53.78
Pasiv:	K 95805.63
Uložaka na pristjeduju	K 32866.78
Pasivni tekući računi	" 6864.27
Izkaznica dohodaka	" 224.53
Poslovni djelovi i pričuva	" 4068.06
Kupno K 95805.63	

Iz Rogoznice smo dobili važan dopis u obranu ribarskih interesa onog pučanstva. Zao nam je, da ga ovog puta nismo mogli obelodaniti radi duljine. U narednom broju doniet čemo ga svakako.

Za družbu Sv. Ćirila i Metoda u Istri primilo je naše Uredništvo od N. N. uslied jedne parničke razprave K 20.

Prije izkazanih K 134:17. Ukupno K 154:17. — Napried za našu Istru!

GOSPODARSTVO

✗ Tvornica karbida u Šibeniku.

Da se i šire naše obćinstvo upozna sa trgovačko-pravnim i drugim odnosajima ovog golemog industrijskog poduzeća u Crnici, pribieć čemo o njem neke podatke po najnovijem izdanju austrijskog „Compassa“.

Poduzeće je ustrojeno kao dioničko družtvo, te mu tvrdka glasi: „Società anonima per la utilizzazione delle forze idrauliche della Dalmazia“. Protokolirano je i na njemačkom jeziku, ali na hrvatskom žalibog nije, premda bi iz obzira na zemlju, u kojoj posluje, trebalo da bude. Nu taj propust može uprava i naknadno, da popravi. Družtvo je konstituirano dne 16. rujna 1902. zajedničkim surđjelovanjem tvrdka: „Società italiana pel carburo di calcio, acetilene ed altri gaz“ u Rimu i Societá voneziana di elettro-chimica u Mletcima.

Sjedište uprave mu je izvan naše zemlje, naime u Trstu, povodom česa — htjelo bi se — šibensku obćinu prikrajati u svojim prihodima, a upravno mu vieće sastoji od ovih lica: Com. Enrico Scialoja, odvjetnik, kao predsjednik, Com. Dr. Ettore Ricchetti, odvjetnik, kao podpredsjednik, zatim Pietro Ceci, inžinir, Com. Oskar Gentilino, Gustav Vit. Majrgraves, Com. Carlo Pouchain, Albert barun Treves, Vincenzo vit. Filonardi, kao delegirani savjetnik. Kod tako sastavljenog ravnateljskog vieća udara u oči, da u njemu ne sjedi ni jedna domaća ličnost. Kod strana družtva u tuđu zemlju dođu, da rade, običavaju iz oportunista, da u ravnateljstvo svoje biraju i koju uglednu osobu iz dotičnog mjesta, dakako uz normirane uvjete. U smislu-trgovačkog zakona imaju osnivaci doduše pravo, da za prvu periodu izaberu u upravu koga oni hoće, nu kad ta izteče, bilo bi iz prije pomenutog razloga shodno, da se u ravnateljstvu rezervira koje mjesto kojem domaćem žitelju. Takav obzir može napokon da poduzueće samom koristi.

Probitima dionička glavica iznosila je K 2,550,000 sa zaključkom triju glavnih skupština, povišene je postepeno na K 8,000,000 koje se razpadaju na 20,000 dionica, svaka po K 250. Od zadnje emisije pomnjene su dionice stariim diončarima po K 350. Prvi kupon izkupilo je družtvo god. 1903. sa K 16:11 filira, što odgovara dividendi od 5% kao građevni kamati od 16/9. 1902. do 31/12. 1903.

Družtvo je podiglo tvornicu kalcijeva karbida u Crnici, kamo dovajda električnu struju iz centrale u Jaruzi na Krči, i to 5,000 električnih konjskih sila. Na vodopadima gorije Krke kod Manojlovca ima, da se do koneca god. 1905. izgradi druga električna centrala, koja će davati 15,000 konjskih sila, te ih privajdati u Crnicu 40 km. dugačkim vodom. Kad to bude dovršeno računa poduzeće, da će svake godine moći proizvajdati 200,000 metričkih cenata (kvintala) kalcijeva karbida. „La Società italiana pel carburo di calcio“ sklopila je šibenska tvornica kartel. (Kartel je utanačba, koju na stanovitu vrijeme sklapaju tvorničari jednakih proizvoda u svrhu, da međusobnim sporazumom urede produkciju, prodajno područje i cijene svojih proizvoda).

Prema bilanci od 31/12. 1904. iznosila je vrijednost kalciumkarbidske tvornice u Šibeniku K 2,227,372, a tvornica sama obuhvata golemi prostor od 80,000 četvornih metara. Električna pak centrala u Jaruzi predstavljala je vrijednost od K 1,175,713, a do spomenutog dana u Manojlovcu provedene investicije K 1,449,495.

Pošto su ovi redci informativne naravi, držim da ne će biti svišno, ako im dodam razjašnjenje o značenju „konjske sile“. Pojam taj se u Šibeniku osobito često upotrebljava, ali ga svak ne razumije. Konjska, dakle, sila (ili HP=kratica za engleski izraz horse power) mjerja je za ustanovljenje nekog radnog učinka, naročito kod strojeva. Pod jednom konjskom silom razumijeva se ona snaga, koja je nužna, da se u jednoj sekundi izvjestan broj kilograma podigne u visinu od jednog metra. Premda ta mjerja nije u svim državama jednaka, razlikuje se ipak vrlo malo, te se obično uzima sa 75, t. j. da se 75 kg. težine može u 1 sekundi podignuti 1 metar visoko. No prosječna snaga jednog živog konja iznosi u istim samo 50; ako, dakle, jedan stroj radi cijel dan i noć, to razvije jedna strojeva konjska sila prosječno toliko snage, koliko u istom razmaku vremena daju 3 i 1/2 živa konja.

Drugom prilikom povesti ću obširnije rieč o načinu i predmetu proizvodnje šibenske tvornice.

P. Paškjević-Čikara.

NAŠE BRZOJAVKE

Budimpešta, 23. Koalicija ostaje nepomična pri svome stanovalištu uza sve pokušaje s audiencijama. Izključen je svaki kompromis sa krunom.

Tokio, 23. Admiral Roždestvenski nalazi se još u Sasebu. Podpuno je ozdravio, te će domala krenuti u domovinu.

Petrograd, 23. Admiralu Nebogatovu bio je dozvoljen povratak u Rusiju. Neizvjestno je hoće li se on tom dozvolom poslužiti.

Petrograd, 23. Knez Uhtomski bez oklievanja zagovara, da se grad i luka Vladivostoka utvrdi na način, da bude mogla odoljeti svakoj navali. Ovo zagovaranje dokazuje, da on ne vjeruje Japancima uzprkos sklopljenome miru.

Vlastnik, izdavaatelj i odgovorni urednik: VLADIMIR KULIĆ.
 Tiskarnica Ivan Staginatz — Šibenik.

JAVNA ZAHVALA

Od više vremena ćutio sam, da me glas izdaje i pošao sam u Trst tražiti lieka.

Zauzećem veleničenog g. Dr. Rimini i našeg željaka g. Dr. Maddiraze ozdravio sam — glas mi se povratio — iza kako mi izvadise iz grla dve bradvace, koje bijahu uz grlo iznutra prirasle, te mi prepričivale bistri govor.

Na njihovom vještačkom radu i zauzimanju oko mene ovim putem izričem im najljepšu hvalu i priznanje.

Šibenik-Crnica, 12. rujna 1905.

Joso Dulibić p. Jakova.

Unajmljuju se dvie krasne sobe sa ploućtvom na najljepšem položaju u glavnoj ulici. — Tko želi, nek se obrati našem Uredništvu. * * * * *

Tko želi nabaviti raznog pokućstva, već rabljenog, uz dobre cijene, nek se obrati našem Uredništvu. * * * * *

Kod našeg Uredništva nalaze se dva oveća ključa, koja je netko izgubio. — Tko je vlastnik, nek se obrati ovome Uredništvu.

Drogarija Vinka Vučića Šibenik

(prije A. Junakovića)

preporuča svoj bogato obskrbljeni dućan raznim ljekovitim mirodijama, predmetima iz gume, svakovrstnim mineralnim vodama, velikim izborom najfinijih parfima i predmeta nužnih za bolestnike.

VELIKO SKLADIŠTE POKUŠTVIA

A. DELFIN

ŠIBENIK (Glavna ulica)

obskrbljeno je raznim krasnim okvirima, ogledalima i tapacijama. — Velika izradba - narodnih škrinja - Naručbe se izvršavaju najvećom točnošću. Cijene umjerene uz najpovoljnije uvjete. o o o o o

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA

PODRUŽNICA ŠIBENIK

—(Centrala u Dubrovniku i Podružnica u Zadru)—

obavlja sljedeće poslove:

Prima novac u svrhu ukamaćivanja na uložnice i blagajničke doznačnice, te uz potvrde na tekući ili na ček račun.

Preuzima vrijednosne papire i ine vrijednote u pohranu. Preuzima u svrhu naplate mjenice, naputnice i čekove za našu državu i za inostranstvo.

Daje predujmove na vrijednosne papire, zlatni i srebrni novac i robu.

Kupuje i prodaje vrijednosne papire i vrijednote, naročito sve vrste državnih i privatnih srećaka, državnih zadužnica, željezničkih i industrijalnih papira, založnica prioriteta, inostranskog novca u papiru, deviza, zlatnog i srebrnog novca naše zemlje i inostranstva.

Unovčuje izvršene srećke, zadužnice i dospjele kupone, te nabavlja nove kuponse arke. Provadja osiguranje proti tečajnom gubitku izriebanih srećaka i zadužnice.

Obavlja vinkulacija i devinkulacija svih vrsti vrijednosnih papira, polaže vojničko-ženitbene i sve druge jamčevine u vrijednosnim papirima, te provadja konverzije.

Izvršuje izplata na svim mjestima naše i drugih država, te izdaje kreditna pisma.

Eskomtira mjenice, naputnice i kupone vrijednosnih papira. — Prodaje promese za sva vućenja. — Obavlja besplatno reviziju svih srećaka naše države i drugih u njoj dozvoljenih. — Osim toga obavljat će i sve ostale transakcije, koje zasjecaju u bankovnu struku, uz najpovoljnije uvjete. Sve potanje obavijesti daje rado usmeno i pismeno.

Hrvatska Vjeresijska Banka (Podružnica Šibenik).

Profugroznični Vavoljci i Vino od Kine

Ljekarnika C. RUGGERI-A u Šibeniku

— **Oporavljajuće liječenje**, kako se po istim riječima može razumjeti, teži da cijelokupno oporavi organizam, vraćajući u čudno ravnotežje nutarnje djelovanje svakog sustava, svake nevidljive stanice.

— U malaričnim vrućicama krv mora da bude opskrbljena prije svega emoglobinom, koju su uništili plasmodi malarije. Netom je svršeno posebno liječenje sa **PROTUGROZNIČNIM VAVOLJCIMA** Ljekarnika **Ruggeri-a**, potrebno je početi ono oporavljajuće sa željezom i kinom - dva sredstva - u svojoj vrsnoći, bolja od ikakvog drugog koji mogu oporaviti oslabljeno i od malaričnih vrućica jako uzdrmano djelovanje.

— Na temelju zakona fiziologije i istodobno dugog iskustva, nema se oklijevati u prednosti za preparatom ugodnim, koji brzo i uspjehom djeluje; te nema ništa uputnijeg i zgodnijeg, neg preporučiti toliko cijenjenu osobitost **VINO OD KINE** Ljekarnika **Ruggeri-a**, već dobro poznato i preporučeno od svih liječnika kao najbolje i najuspješnije oporavljajuće sredstvo krvi.

SVAKI TRGOVAC, KOJI NE OGLASUJE SVOJU ROBU, USTUPA MJESTO SVOJIM TAKMACIMA, KOJI OGLASIVU

JEDINA HRVATSKA TVORNICI VOŠTANIH SVIEĆA U ŠIBENIKU.

Svoj k svome! — POZOR! — Svoj k svome!

Častim se javiti p. n. občinstvu, poštovanom svećenstvu, crkvama, bratovštinama, da sam otvorio u ovom gradu

TVORNICU VOŠTANIH SVIEĆA.

Kod mene dobit se mogu izvršne, a već od mnogih priznate u svim veličinama **svieće od pravog pčelinjeg voska**, kao i finog crkvenog tamjana.

Svaka i najmanja naručba p. n. mušterija prima se najspretnije, te se obvezujem obaviti njihove naloge u što kraćem roku, obvezom najpompnije izradbe i uz najpovoljnije uvjete.

S velepoštovanjem

VLADIMIR KULIĆ

Šibenik (Dalmacija) Glavna ulica.

JEDINA HRVATSKA TVORNICI VOŠTANIH SVIEĆA U ŠIBENIKU.

IZVRSTAN SIR PLANINSKI LJETNIKOVAC **

** može se dobiti kod * * * * *

Riste Magazina

U knjižari Ivana Grimani-a

(Glavna ulica) Šibenik (Glavna ulica)

— mogu se dobiti —

najljepši i svojim sadržajem najzanimiviji **Koledari** za godinu 1906. kao:

: : „**ZABAVNI KOLEDAR**“: Najveći hrvatski zabavni koledar, koji sadržaje najzanimivije stivo za cijelu godinu, sa mnogo umjetničkih priloga i krasnih slika u tekstu. Čvrsto vezan s platnenim lrbtom i pozlaćenim naslovom K 2: : :

: : „**HRVATSKI VOJNIČKI KOLEDAR**“: Vrlo zabavan i zanimiv koledar za svakog čovjeka, koji je bio vojnik ili koji će vojnikom biti, sa tri umjetnička priloga i s mnogo krasnih i vrlo zanimivih slika u tekstu. Tvrdo vezan K 1: : : : meko vezan „ — 90 : : :

: : „**VELIKI MARIJIN KOLEDAR**“: Pun krasnih pripovjesti prezanimiva sadržaja, sa tri umjetnička priloga i s mnogo slika u tekstu. Cijena K — 90 : : :

: : „**ŠARENI SVJETSKI KOLEDAR**“: Pun krasnih pripovjesti i zanimivih članaka iz svih struka, sa tri umjetnička priloga i mnogo običnih i bojadisanih slika u tekstu. Cijena K 1: : : :

: : „**NOVI ŠALJIVI SLIKOVNI KOLEDAR**“: Cijena K — 40 : : :

: : „**DANICA**“. Ljetopis Družtva Svetojeronimskog: Cijena „ — 40 : : :

Širite „Hrvatsku Rječ“

Novo uredjena tiskara

Ivan Sflaglinatz

u **Šibeniku**

(ulica Stolne Crkve)

Prima svakovrstne štamparske naručbe uz posve umjerene cijene

Radnja ukusna i brza. Slova i strojevi posve novi i po najzadnjim zahtievim

Preporuča se najtoplije P. N. Občinstvu.